

Doch dan volgt: „Maar zij is niet identiek met het beest in zijne laatste incorporatie, of den achtsten koning..... den eigenlijken, vollen antichrist". Daaruit is dus duidelijk, dat Greijdanus de onderscheiding van beest en hoer pas scherp doorvoert in de laatste, anti-christelijke, fase der geschiedenis, doch in de eeuwen die daaraan voorafgaan beide praktisch identificeert.

Daartegenover stelde ik: ik ben het met Greijdanus volkomen eens, dat we in vs 16 deze twee moeten onderscheiden, omdat hier de doodelijke strydtusschen beest en hoer ons wordt verkondigd.

Maar ik verschil van hem hierin, dat deze onderscheiding niet pas in de laatste dagen openbaar wordt, doch van meet af in den bybeltekst zich aan ons voordoet. Anders weet ik met het „zitten" van de hoer „op" het beest geen raad, en evenmin met haar hoererij. Ik geloof, dat het beest al de eeuwen door hetzelfde is, nl. de wereldmacht, het wereldrijk, al zijn er gedaanteverwisselingen. En precies zoo geloof ik, op grond van den tekst, dat de vrouw is één bepaalde concrete macht, die alle eeuwen door dezelfde blijft, al sluit dat niet uit, dat ze in den loop der historie een tot op zekere hoogte veranderlijke verschijningsvorm heeft; om het even zoo te zeggen: al draagt ze ook telkens een andere japon.

Voor het moment ga ik dus nog niet verder dan tot de these: hoer en beest zijn onderscheiden. Twee verschillende concrete lichamen.

Nu geloof ik niet, dat ik behoefte stil te staan bij de vraag, wat we onder het „beest" hebben te verstaan. Ik meen, dat ook Ds Plooy het er mee eens is, dat het „beest" aanduiding is van het wereldrijk (wil men: de wereldstaat), dat zich in verschillende vormen vertoont, en in den loop der geschiedenis zijn onderscheiden „koppen" omhoog steekt.

Maar de eenstemmigheid is zoek, zodra we vragen: welke concrete macht verzinnebeeldt die „hoer"?

Het lijkt me overbodig, dat ik inga op de opvattingen van allerlei verklaarders, die critisch staan tegenover de Heilige Schrift. Daar zijn meerdere theorieën, die de heele exegese der Openbaring beheerschen en dus ook den uitleg van hoofdstuk 17 raken. Ik denk aan de „traditionsgeschiedelijke", de „zeitgeschiedelijke", de „endgeschiedelijke", de „übergeschiedelijke" opvatting. Maar een uiteenzetting over uitgangspunt en methode van elk dezer theorieën zou me te ver van huis voeren; er komt ook te veel „wetenschappelijke" rompslomp aan te pas. En ik houd me overtuigd, dat alle lezers wanneer ze erover konden oordeelen het met me eens zouden zijn, dat deze opvattingen geen recht doen aan de Schrift, en reeds uit een oogpunt van Schriftgeloof afwijzing verdienen. Trouwens, ook Ds Plooy heeft zich gehouden aan de verklaringen, die binnen den kring der Gereformeerden worden gegeven; en ik mag me in mijn antwoord dan ook wel houden binnen de perken van zijn opzet.

Ik geloof, dat we de meningen in onzen kring omtrent de „hoer" tot drie kunnen herleiden:

- a) de „hoer" is de „wereldmacht", vrijwel identiek met het „beest";
- b) de „hoer" is aanduiding van de „wereld", doch dan vooral onder het aspect van cultuur en weelde; m.a.w. de „hoer" is „de cultuur";
- c) de „hoer" is de „valsche kerk".

Ik geef toe: dit schema is min of meer ruw. Want er zijn vele varianten, overgangen en combinaties; bij Greijdanus b.v. zien we toch al min of meer een combinatie van a) en c). En uitteraard zijn ook allerlei andere verbanden en modulaties mogelijk; maar het heeft, geloof ik, weinig zin om daarop in te gaan.

Kortheidshalve moge ik me ter aanduiding van deze drie hoofdtypen in het vervolg bedienen van de termen: de politieke opvatting (= a); de culturele (= b) en de kerkelijke (= c).

Om nu het antwoord te vinden, meen ik, dat we eerst de gegevens die de Schrift ons biedt, zorgvuldig moeten verzamelen; en ook lijkt het me goed, dat we ze direct rubriceeren. Want een deel der gegevens vinden we in de weergave van het visioen door Johannes, een ander deel in de verklaring die de engel hem van dat gezicht geeft. Ik deel dus in:

I. Gegevens in Johannes' beschrijving van zijn visioen:

- a. Ze wordt voorgesteld als „een vrouw" (vs 3).
- b. Nader als een vrouw, die vanwege haar praktijken „de groote hoer" wordt genoemd, dus een vrouw die gequalificeerd wordt vanuit het gezichtspunt van huwelijksrouw (vs 1, 2; vgl. 4b en 5b).
- c. Ze wordt voorgesteld als „zittende op een scharlaken rood beest" (vs 3), met zeven koppen en tien hoornen.
- d. Ze wordt tevens gezegd te „zitten op vele wateren" (vs 1).
- e. Ze bedrijft haar hoererij met de „koningen der aarde" en voorts met alle inwoners der aarde (vs 2).
- f. Haar kleed wordt ons geteekend als bestaande uit purper en scharlaken; haar versierselen bestaan uit goud, juweelen en paarden; en ze heeft een gouden drinkbeker in haar hand (vs 4).

g. Haar naam ziet Johannes op haar voorhoofd geschreven: verborgenheid, het groote Babylon, moeder der hoererijen en der gruwelen der aarde (vs 5).

h. Ze is dronken van het bloed der heiligen en van het bloed der getuigen van Jezus" (vs 6).

II. Gegevens in de verklaring, die de engel van dit visioen geeft (met inbegrip van momenten uit de hoofdstukken 18 en 19):

- a) Haar zitten op het scharlaken beest met zeven koppen wordt verklaard als een „zitten op zeven bergen", en tegelijk als een zitten op „zeven koningen" (vs 9, 10). Dit correspondeert dus op I, c.
- b) Haar zitten op vele wateren wordt uitgelegd als haar positie tusschen van „volken en scharen en natien en tongen" (vs. 15); zie boven bij I, d.
- c) Haar ondergang komt, wanneer de tien hoornen op het beest haar gaan haten, verwoesten, uitkleeden, eten en verbranden (vs 16).
- d) Zij is „de groote stad" (grieksch: polis), vs 18a.
- e) Zij heeft als zoodanig „het koninkrijk over de koningen der aarde", vs 18b.
- f) Het volk des HEEREN wordt opgeroepen om van haar uit te gaan, om geen gemeenschap te hebben aan haar zonden en aan haar oordeel (18: 4vv).
- g) De rijkdom van haar kleed ontvangt illustratie in 18: 7, 11vv. (vgl. dus bij I, f).
- h) Haar dronkenschap (van het bloed der heiligen) komt opnieuw aan de orde in 18: 20, 24; 19: 2 (vgl. I, h).
- i) Degenen die met haar gehoereerd hebben zijn ontzet als het oordeel over haar komt (18: 9 etc.).
- k) Daarentegen is er blijdschap in den hemel, omdat nu de bruiloft des Lams is gekomen (19: 7vv).

Voorzover ik zie, heb ik hier alle elementen bijeengelezen, die we bij de verklaring in rekening moeten brengen. Het is direct doorzichtig, dat in de verklaring de engel niet ingaat op alle momenten van het visioen; en tegelijk, dat in die verklaring andere elementen worden genoemd, die Johannes in zijn beschrijving niet had opgesomd.

Methodisch lijkt het me nu juist, dat we beginnen bij de gegevens van groep II. Immers, het visioen zelf is veelzins duister en daarom geeft de engel dan ook aan Johannes nadere informatie. Zullen we dus het visioen benaderen, dan dienen wij ons onderzoek in te zetten bij wat de engel zelf daaromtrent ter verklaring zegt. M.i. moeten we vanuit de gegevens, gerangschikt onder II, aan de elementen, gegroepeerd onder I, een passende verklaring zien te geven.

Nu meen ik — en ik volg hier denzelfden gang als bij de studie van verleden jaar toen ik me voor het congres voorbereed — dat direct één van de genoemde opvattingen uit te schakelen valt, n.l. de „culturele". Met de „hoer" is niet bedoeld de wereld-als-cultuurmacht.

Achtergronden in de wijsbegeerte der wetsidee

In onze bespreking van de polemiek Zuidema-Zijlstra ontmoetten we de kwestie van de onderscheiding van „de kerk als organisme" en „de kerk als instituut".

Daarbij wezen we gemakshalve naar het boek van ds J. H. Spier, die van de Wijsbegeerte der Wetsidee een overzicht gaf; die zich, voor wat het onderhavige punt betreft, op Kuyper beriep, althans van dezen op dit bepaalde punt uitging en overigens kort saamvatte wat ten dezen door de W. d. W. (men vergunne ons deze afkorting) werd geleerd, ook in nieuwen opbouw.

Eén dezer dagen was ik in een kring, waarin enkelen, in terugslag op ons vóórlaatste artikel, de opmerking plaatsten, dat ds Spier toch niet de eigenlijke auteur van de W. d. W. zelf was. Zóó breed en diep liet hij haar niet aan het woord komen, als ze toch wel verdiende. Zou het niet goed zijn, naar deze wijsbegeerte en haar bronnen zelf heen te wijzen, en met name naar het werk van prof. Dooyeweerd?

Nu zij vooraf opgemerkt, dat het ons niet juist lijkt, als men in de kringen van de W. d. W., om zich van bepaalde critiek op een welomschreven punt af te maken, zich min of meer zou ontdoen van ds Spier. Diens boek voert openlijk de pretentie, van deze wijsbegeerte een korte en populaire samenvatting te geven, en prof. Dooyeweerd heeft zelf diens onderhavige werk van een inleidend woord voorzien. Het heeft dan ook al meer dan één oplaag gehad, welk feit zelf reeds de grondgedachten van deze wijsbegeerte in breede kringen populariseerde: de vierde druk verscheen onlangs, en dit toch wel degelijk met goedvinden en onder inwerking van bedoelden kring.

We lieten trouwens niet na, op het door ons geciteerde gedeelte den vierden druk van Spier te vergelijken met den eersten.

En we zagen, dat in het door ons aangehaalde gedeelte geen wijzigingen waren aangebracht. Wat op andere punten wel geschied was. Me dunkt, dat wie niet aantoon, dat door ons de

Want: I. hoewel niemand loochenen zal, gezien vooral hoofdstuk 18, dat er een nauw verband is tusschen de „hoer" en haar cultuur, men kan niet zeggen, dat Johannes ons hier leert de ondergang van de „wereld" met haar „cultuur" in de dagen van den achtsten koning. Want — vgl. de gegevens bedoeld onder II, g — de „wereld" bestaat nog, als de „hoer" met haar weelde is vergaan; en de machthebbers van de wereld, de politieke grooten, bestaan ook nog (18: 9), en eveneens de menschen die zich belast hadden met vervaardiging, transport en verkoop van al die weelde. Het is daarom niet juist om te zeggen, dat op dat moment „de cultuur" tegronde gaat; ook niet, al voegt men daaraan de beperking toe, dat de afvallige cultuur hier bedoeld is; de kooplieden enz. zien geen afzetgebied meer voor de luxe artikelen, die ze vroeger aan de „hoer" leverden (vs 11), doch er is geen enkele aanduiding, dat de (afvallige) cultuur als zoodanig ten einde gekomen is, of dat de wereld-als-cultuurmacht heeft opgehouden te bestaan.

2. Hierbij nemen we nu I, f: het is wel heel zinnig, dat het visioen onderscheid maakt tusschen de „hoer" zelf enerzijds, en het „kleed" alsmede de versierselen, waarmee ze zich toilt, aan den anderen kant.

3. Verstaat men onder de „hoer" de „wereld-als-cultuurmacht", dan moet toch wel zeer zwaar wegen wat 20: 3 zegt: „haar rook gaat op tot in alle eeuwigheid". Dat beteekent toch wel, dat de verwoesting restloos is en definitief; dat deze brand niet meer wordt gebuscht. Men moet dan op dit standpunt aanvaarden, dat de wereldmacht met haar afvallige cultuur voorgoed tegronde is gegaan. Doch dat klopt niet met de voorstelling van hoofdstuk 18, waarvan we onder I. enkele momenten aanstipten.

4. Bovendien: op het moment dat de hoer met haar pronk in vlammen opgaat, heerscht de achtste koning, de antichrist, met zijn tien trawanten. Het wereldrijk is dan heusch niet weg. En meent men, dat dat achtste, anti-christelijke rijk, zonder cultuur zal zijn? Ik geloof, dat de Schrift ons leert, dat juist in die dagen de afvallige cultuur haar hoogtepunt zal vinden. Men zal in die dagen elkaar nog geschenken zenden (11: 10) en vreugde bedrijven; culturele mogelijkheden en middelen zijn er dan te over. Trouwens, Paulus spreekt in 2 Thess. 2 in denzelfden geest. De anti-christ zal komen met „alle kracht, en teekenen en wonderen der leugen", met „alle verleiding der onrechtvaardigheid" (vs 9, 10). Dat beteekent toch wel, dat de wereld-als-cultuurmacht komt tot de uiterste ontplooiing, tot een cultuur van helsch raffinement.

De antichrist maakt slechts een einde aan het bestaan van de „hoer" en aan de monumenten van de cultuur, die zij heeft gebouwd. Doch niet aan de „wereldmacht" of het „wereldrijk", zelfs niet, wanneer men die hier neemt alleen naar hun culturele zijde.

Reeds daarom meen ik, dat onder de „hoer" iets anders te verstaan is dan het wereldrijk-als-cultuurmacht.

Eén argument, dat hier m.i. ook nog van betekenis is, bewaar ik voor den volgende keer. B. H.

KERKELIJK LEVEN

meening van Spier onjuist weergegeven werd, goed zal doen voor het overige te bedenken, dat zijn meningen als referaat omtrent de W. d. W. zelf gepopulariseerd worden.

En als iemand van ons verlangt, dat wij, op een bepaald punt, deze wijsbegeerte alleen dan zullen gaan bestrijden, indien wij vooraf geheel haar schema hebben onder de loupe genomen, en weerlegd, dan verlang hij veel te veel. Men zou op die manier de critiek op bepaalde meningen uit dezen kring hebben op te schorten tot haar eerste woordvoerders waren uitgesproken. Dat beteekende dus: zoo ongeveer tegen den tijd, waarin hun en ons de pen voor altoos ontglipt. We zouden het werk aan onze kinderen moeten overlaten.

Wat zou men ervan zeggen, als zulk een regel algemeen geldend verklaard werd? Dan zou niemand Kant of Barth hebben mogen bestrijden, eer zij waren uitgesproken, en eer zij met een fundamentele critiek waren weerlegd over heel de linie, althans over heel de linie waren gecritiseerd.

Ik geloof bovendien, dat sommigen zich niet goed realiseren het verschil tusschen een wijsgeer als man-van-zijn-vák en een kerkelijk belijder, al of niet óók nog man-van-eenige-wetenschap. Een wijsgeer als zoodanig ZóEKT naar „eerste" of „laatste gronden"; dat behoort, nu hij eenmaal zich zette tot het schrijven van een wijsgeerig werk, tot zijn wetenschappelijke taak. Ieder moet voor zich beslissen, wanneer hij ermee voor den dag komt en dus wil komen. Maar wie als kerkelijk mensch leeft te midden van de belijders en de gemeenschap, en dan niet op „zóek" is naar „eerste" of „laatste" „gronden", doch „in ontvangst neemt" (net andersom) hetgeen de Schrift hem zegt, vakman of geen vakman, die zal, bij verder doordenken, en c.q. óók bij voortgezette wetenschappelijke arbeid, wel „stooten" op „laatste" of eerste, of „diepste gronden", maar hij zal, zolang hij Schrift en belijdenis bestudeert, deze niet als producten van zijn

vrije denkvraag me werk moet zijn, mieder and nishoud tuel beh

Just d verlangen paald pu gerekend deze filosofers „ra Het il soof e hij op eer den is en kan le inhoud wordt, of eenige vr ander zul verstaat, wat er de Wij wi de bespr temeer w kan iema wel eens Dooyewe Dat Bi dat wij c onder s ch en ja, een t heb ik a deze crit in den d blad mee gaan aar Graag erken nó Vollenho ders wil, over onz door fou Overig stateert, is. Wil il van Zijls laat men Dóekjes tegen.

Dooye „tjd el ne filos typisch-I menlevin het stru het stru En daari de beurt.

Zijn or mis zien III, 451, houding, b a r e k formator

Grif g heersche beperken hij zich bare-zich logie nie

Nu ik Maar bied — de „o n houdt h eigen ge anderen

Mijns Wat o De on cende De zie delijk cende Licha: haar bov transeen

Maar den. Als alle e is (Con: niets te cende m y s t openbari voor Gc zichtbaa Daaro